

FOR THE ISSUE OF UNEMPLOYMENT AND EMPLOYMENT

Jamlet Janjghava,

Prof.Georgian Technical University, Prof. Iv. Javakhishvili Tbilisi State University, Faculty of social and political sciences , Prof.Georgian National University (Seu)

E.mail: jamlet@i.ua, **Cell:** 577 55 33 92

Sofiko Guledani,

PhD student at Iv. Javakhishvili, Tbilisi State University, Faculty of Economics and business

DOI suffix: 10.36962/NEC62-6303-04202155

ABSTRACT

One of the major problems of a market economy is unemployment, when a large part of the employable population cannot find work, becomes “redundant” and, as a rule, they form a reserve army of the unemployed.

Losing a job is one of the most frustrating events in a person’s life. Most people rely on their own income to maintain a standard of living. At the same time, people receive not only income from labor, but also get a sense of personal perfection.

Losing a job means lowering your standard of living, worrying about the future, losing self-esteem. Therefore, it is not surprising that politicians in the process of fighting for a seat often talk about how their proposed policies will help create new jobs and tackle unemployment problems. Raising this issue is important today, when Georgia’s unemployment rate has reached a historic high and Georgians are trying to sell their votes in the elections for 20-50 GEL. Unbelievable things were happening during the last election: bribery, threats, blackmail, physical or moral terror - these were the hallmarks of the last election. Why? The main reason for this is of course poverty and hardship, which is a result of the unemployment in the country.

The following main types of unemployment are distinguished: frictional, structural and cyclical unemployment, although there are other types (forms) of unemployment that exist in the modern economy.

The essence of frictional, structural, cyclical, seasonal, regional, hidden, demographic, institutional, voluntary and suspended unemployment and socio-economic consequences are explained through statistics.

As for the employment problem. It has been shown that in modern Georgia, as time goes on, the share of the employed population in the labor force is decreasing more and more. In 2007, 321,3 thousand people were employed in the public sector, while 1,256 1 thousand of our citizens were employed in the non-governmental sector. Recently, the number of employees in the public sector has greatly increased, however, by 2020 the number of employees in the non-governmental sector has decreased to 947,1 thousand. The answer is clear: the private sector does not create jobs.

It is also interesting to find employment by economic activity, for example: agriculture, forestry and fish farming had 202 thousand employees in 2020, while these data in 2017 were 246 thousand.

The number of people employed in wholesale and retail trade, repair of cars and motorcycles has increased. E.g. In 2017, their number was 174 thousand employees, and in 2020 this number increased to 188 thousand.

All this shows that we are a nation mainly employed in the field of trade and not a producing nation. The number of car and motorcycle mechanics has greatly increased. This shows that mostly our citizens are buying old, depreciated cars and motorcycles, that need major repairs.

In addition, the number of employees in the field of transport and warehousing has positive dynamics. In 2017, 70,1 thousand people were employed here, and in 2020, their number increased to 79,2 thousand.

Employment in economic activities, various sectors of the economy, rural and urban employment in different age groups are shown, as well as the number of self-employed.

Keywords: Unemployment, employed, market economy, income, economic activities, unemployment problems.

უმუშევრობისა და დასაქმების საკითხისათვის

ჯამლეთ ჯანჯღავა,

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის პროფესორი,
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, სოციალურ და პოლიტიკურ
მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი,
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტის, (სეუ)პროფესორი
ელ.ფოსტა: jamlet@i.ua,
მობ: 577 55 33 92

სოფიკო გულედანი,

თსუ ეკონომიკის და ბიზნესის ფაკულტეტის დოქტორანტი

ანოტაცია

საბაზრო ეკონომიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემაა- უმუშევრობა, რომლის დროს შრომი უნარიანი მოსახლეობის დიდი ნაწილი ვერ პოულობს სამუშაოს, იქცევა „ზედმეტ“ მოსახლეობად და როგორც წესი ისინი ქმნიან უმუშევართა სარეზერვო არმიას. სამუშაო ადგილის დაკარგვა ერთ-ერთი ყველაზე უსიამოვნო მოვლენაა ნებისმიერი ადამიანის ცხოვრებაში. ადამიანი უმრავლესობა საკუთარი შრომით შემოსავლებზე ამყარებს ცხოვრების დონის შენარჩუნებასთან დაკავშირებულ იმედებს. ამასთან, ადამიანები შრომისაგან არა მხოლოდ შემოსავალს, არამედ არამედ პიროვნული სრულყოფილების გრძნობასაც იღებენ.

სამუშაო ადგილის დაკარგვა ცხოვრების დონის შემცირებას, მომავალზე წუხილს, საკუთარი თავის პატივისცემის დაკარგვას ნიშნავს ამიტომაც არ გვიკვირს, რომ პოლიტიკოსები სავარძლისადმი ბრძოლის პროცესში ხშირად საუბრობენ, თუ როგორ შეუწყობს ხელს, მათ მიერ შემოთავაზებული პოლიტიკა ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას და უმუშევრობის პრობლემის დაძლევას.

ამ საკითხის წამოწევა მნიშვნელოვანის დღეს, როცა საქართველომ უმუშევრობის დონემ ისტორიულ მაქსიმუმს მიაღწია და ქართველი ყველა გზებით ცდილობს 20-50 ლარად გაყიდოს თავისი ხმა არჩევნებზე. წარმუდგენელი რამ ხდებოდა ბოლო არჩევნებზე. მოსყიდვა, მუქარა, შანტაჟი, ფიზიკური თუ მორალური ტერორი - ეს იყო ბოლო არჩევნების დამახასიათებელი თვისება.რა იყო ეს- ამის ძირითადი მიზეზი- რა თქმა უნდა სიღარიბე და გაჭირვებაა, რომელიც არის შედეგი უმუშევრობისა, რომელიც ქვეყანაში არის.

გამოყოფენ უმუშევრობის შემდეგ ძირითად სახეებს, ესენია: ფრიქციული, სტრუქტურული და ციკლური იმუშევრობა, თუმცა არსებობს უმუშევრობის სხვა სახეები (ფორმები), რომლებიც არსებობენ თანამედროვე ეკონომიკაში.

ამის მერე, სტატისტიკური მონაცემების მეშვეობით, განმარტებულია ფრიქციული, სტრუქტურული, ციკლური, სეზონური, რეგიონალური, ფარული, დემოგრაფიული, ინსტრუქციონალური, ნებაყოფილე-ბითი და შეჩერებული უმუშევროვის არსი და სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები.

რაც შეეხება, დასაქმებია პრობლემას. ნაჩვენები რომ, თანამედროვე საქართველოში რაც დრო გადის სულ უფრო და უფრო მცირდება დასაქმებული მოსახლეობის ხვედრითი წილი სამუშაო ძალაში 2007 წელს სახელმწიფო სექტორში დასაქმებული იყო 321,3 ათასი ადამიანი, ხოლო არასახელმწიფო სექტორში დასაქმებული იყო 1,2561 ათასი ჩვენი მოქალაქე. იმ დროს როცა სახელმწიფო სექტორში, ბოლო პერიოდში

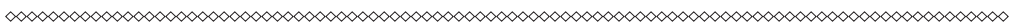
ძალიან გაიზარდა მოსამსახურეთა რიცხვი. 2020 წ. 947,1 ათასამდე შემცირდა არასახელმწიფო სექტორში დასაქმებულთა ოდენობა. პასუხი არის ცალსახად, ჩვენთან კერძო სექტორი არ ქმნის სამუშაო ადგილებს.

ასე საინტერესოა, დასაქმება ეკონომიკური საქმიანობის მიხედვით მაგ: სოფლის, სატყეო და თევზის მეორნობაში 2020 წელს იყო 202 ათასი დასაქმებული, როცა ეს მონაცები 2017 წელს 246 ათასი იყო. გაზრდილია საბითუმო და საცალო ვაჭრობის, ავტომობილებისა და მოტოციკლეტების რემონტზე დასაქმებული ადამიანების რიცხვი. მაგ. 2017 წელს მათი რაოდენობა იყო 174 ათასი დასაქმებული, ხოლო 2020 წელს ეს რიცხვი 188 ათასამდე გაიზარდა. ყოველივე ეს აჩვენებს, რომ ჩვენ ვართ ძირითადად ვაჭრობის სფეროში დასაქმებული ერთი და არა მწარმოებელი ერთი. ძალიან არის გაზრდილი ავტომანქანების და მოტოციკლეტების ხელოსნების რიცხვი, ეს აჩვენებს იმას, რომ ძირითადად ჩვენ მოქალაქეები ყიდულობებ ძველ, ამორტიზირებულ მანქანებს და მოტოციკლებს, რომლებიც საჭიროებენ სერიოზულ რემონტს.

ასევე, დადებითი დინამიკა აქვს ტრანსპორტის და დასაწყობების სფეროში დასაქმებულთა რიცხოვნობას. 2017 წელს აქ დასაქმებული იყო 70,1 ათასი ადამიანი, ხოლო 2020 წელს მათი რიცხვი 79,2 ათასამდე გაიზარდა.

ასევე, მოცემული დასაქმების მონაცემები ეკონომიკის სხვა დარგებში. ასევე ნაჩვენებია დასაქმება ეკონომიკური საქმიანობის, ეკონომიკის სხვადასხვა დარგების, სქესობრივ ჭრილში დასაქმება, სოფლად და ქალაქად დასაქმება, სხვადასხვა ასაკობრივ ჯგუფებში. ასევე, მოცემულია თვითდასაქმებულთა რაოდენობა.

საკვანძო სიტყვები: უმუშევრობა, დასაქმებული, საბაზრო ეკონომიკა, შემოსავალი, ეკონომიკური საქმიანობა, უმუშევრობის პრობლემა.

შესავალი

საბაზრო ეკონომიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემაა უმუშევრობა, რომლის დროს შრომისუნარიანი მოსახლეობის დიდი ნაწილი ვერ პოულობს სამუშაოს, იქცევა «ზედმეტ» მოქალაქედ და როგორც წესი, ქმნის უმუშევართა სარეზერვო არმიას.

სამუშაო ადგილის დაკარგვა ერთ-ერთი ყველაზე უსიამოვნო მოვლენაა ნებისმიერი ადამიანის ცხოვრებაში. მოსახლეობის უმრავლესობა საკუთარი შრომით მიღებულ შემოსავლებზე ამყარებს ცხოვრების დონის შენარჩუნებასთან დაკავშირებულ იმედებს. ამასთან დასაქმებული ადამიანი, არა მხოლოდ შემოსავალს იღებს, არამედ თავს პიროვნულადაც სრულყოფილად გრძნობს.

სამუშაო ადგილის დაკარგვა ცხოვრების დონის შემცირებას, მომავალზე ნუხილს, საკუთარი თავის პატივისცემის დაკარგვას ნიშნავს. ამიტომაც არ გვიკვირს, როდესაც პოლიტიკოსები «სავარძლისთვის» ბრძოლისას ხშირად საუბრობენ, თუ როგორ შეუწყობს ხელს მათ მიერ შემოთავაზებული პოლიტიკა ახალი სამუშაო ადგილების შექმნასა და უმუშევრობის პრობლემის დაძლევას.

სახელმწიფოს ცხოვრების დონის მნიშვნელოვანი მაჩვენებელია ამა თუ იმ ქვეყანაში არსებული უმუშევრობის დონე. ადამიანებს, რომლებსაც სურთ შრომა, მაგრამ ვერ პოულობენ სამუშაოს, ვერ შეაქვთ შექმნაში თავიანთი წვლილი მთლიანი შიდა

პროდუქტის შექმნაში. იმის მიუხედავად, უმუშევრობის გარკვეული დონის არსებობა გარდაუვალია რეალურ ეკონომიკაში, სადაც კი ათასობით ფირმა და მილიონობით მშრომელია, უმუშევრობის დონე მაინც არსებობს. ასე რომ, რაც უფრო მეტადაა მოსახლეობა დასაქმებული ამა თუ ქვეყანაში, მით უფრო მეტია ამ ქვეყნების მთლიანი შიდა პროდუქტი და მით უფრო მეტადაა განვითარებული სახელმწიფო.

ამ საკითხის განხილვა მნიშვნელოვანია დღეს, როცა საქართველოში უმუშევრობის დონემ ისტორიულ მაქსიმუმს მიაღწია და ქართველი ყველა გზით ცდილობს 20-50 ლარად გაყიდოს თავისი ხმა არჩევნებზე. ნარმოუდგენელი რამ ხდებოდა ბოლო არჩევნებზე. მოსყიდვა, მუქარა, შანტაჟი, ფიზიკური თუ მორალური ტერორი - ეს ყველაფერი იყო ბოლო არჩევნებისთვის დამახასიათებელი სიტუაცია. ამის ძირითადი მიზეზი, რა თქმა უნდა სიღარიბე და გაჭირვებაა, რომელიც არის შედეგი ქვეყანაში არსებული უმუშევრობისა.

ამ სტატიაში ჩვენ სტატისტიკური მაჩვენებლებით შევეცდებით მიმოვიხილოთ, რა ხდება ამ მიმართულებით საქართველოში, როგორია უმუშევრობა და დასაქმების დონე ჩვენს ქვეყანაში.

როგორც ვთქვით, უმუშევრობა საბაზრო ეკონომიკის თანხმლები სოციალურ-ეკონომიკური მოვლენაა. უმუშევრობის პირობებში ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის ნაწილი ვერ იყენებს თავის

სამუშაო ძალას. შრომის ბაზარზე დარღვეულია მოთხოვნასა და მიწოდებას შორის წონასწორობა. ამიტომ იქმნება სამუშაო ძალის სიჭარბე.

გამოყოფენ უმუშევრობის შემდეგ ძირითად სახეებს, ესენია: ფრიქციული, სტრუქტურული და ციკლური და სხვა სახის უმუშევრობას. განვიხილოთ თითოეული მათგანი.

ფრიქციული უმუშევრობა – ეს არის უმუშევრობა, რომელიც წარმოიშობა მომუშავეს ერთი სამუშაო ადგილიდან მეორეზე გადასვლისას, რომელიც ძირითადად არის ნებაყოფილებითი პროცესი და განპირობებულია რამდენიმე მიზეზით:

1. **ახალი სამუშაო ადგილის ძიებით;** (რომელიც არის უფრო შემოსავლიანი);
2. **მომხილავი ახალი სამუშაო პირობებით ;**
3. **ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესებით;**
4. **ოჯახური მდგომარეობის შეცვლით;**

თანამედროვე საქართველოში, საბედნიეროდ, მომრავლდა ისეთი შემთხვევები, როცა ახლად შექმნილი ოჯახები უარს ამბობენ არსებულ სამუშაოზე და ახალ სამუშაოს ირჩევენ, რომელიც უფრო მომხილავია, რაც იძლევა ვაკანტური ადგილების სწორად განსაზღვრის საშუალებას. სწორი ინფორმაციის მიღების შემდეგ ისინი ნებაყოფილებით ტოვებენ არსებულ სამუშაო ადგილებს.

რაც შეეხება სტრუქტურულ უმუშევრობას, იგი არის არანებაყოფლობითი ფორმით და ძირითადად მიმდინარეობს, მაშინ, როცა დასაქმებული ვერ პასუხობს კვალიფიკაციის შესაბამის დონეს და სამუშაოდან თავისუფლდება უშუალოდ ორგანიზაციის ხელმძღვანელების მიერ. ასეთ დროს დასაქმებულს ეუბნებიან, რომ იგი ვერ პასუხობს არსებულ გამოწვევებს და ამის გამო დაითხოვეს სამსახურიდან. აქვე ამატებენ, რომ შესაბამისი კვალიფიკაციის ამაღლების შემდეგ დააბრუნებენ სამსახურში. მაგ. როცა საქართველო გადავიდა ბულალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტებზე და შემოვიდა კომპიუტერული საბულალტრო პროგრამები, ძალიან ბევრი მოქმედი, საბჭოთა კავშირის დროინდელი ბულალტერი, ახალი რეალობის გამო, გაათავისუფლეს სამსახურიდან. განსაკურთებით უმუშევართა რაოდენობა გაიზარდა იმ ობიექტებში, რომელთა პრივატიზება თავის დროზე კანონის დარღვევით განხორციელდა, არ შენარჩუნდა სავალდებულო, სანარმოს პროფილი. ამის შედეგად კი მუშაკები მასობრივად დაითხოვეს სამსახურებიდან.

ციკლური უმუშევრობა კი გამოწვეულია უმუშევრობის გადახრით მისი ბუნებრივი დონიდან.

ცნობილია, რომ უმუშევრობის ბუნებრივი დონე კი არის ის დონე, რომელიც ბუნებაში არსებობს და იგი ბოლო მონაცემებით შეადგენს 4-5.5 პროცენტს. ციკლის ეს სტადია ხასიათდება ერთობლივი დანახარჯების დაბალი დონით, როცა საქონელსა და მომსახურებაზე მოთხოვნა მცირდება, მნიშვნელოვნად ეცემა წარმოებისა და დასაქმების დონე, იზრდება დასაქმებულთა გამოთავისუფლების მასშტაბები, შესაბამისად, უმუშევრობის დონე მკვეთრად იზრდება.

გარდა ამისა, საქართველოში არსებობს სეზონური უმუშევრობა მრავალ დარგში (მაგ. სოფლის მეურნეობა, კვების მრეწველობა, მშენებლობა) სხვადასხვა მიზეზის გამო წარმოება არის სეზონური. მაგალითად, ტურიზმის სფეროში მომუშავე ადამიანების დიდი ნაწილი დასაქმებულია ზაფხულში, ხოლო სხვა სეზონზე სამუშაო თითქმის არ აქვს. იგივე შეიძლება ითქვას შემოდგომაზე, როცა სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოებზე მოქალაქეები არიან დასაქმებულნი, ხოლო სხვა პერიოდში ისინი რჩებიან სამუშაო ადგილის გარეშე.

აგრეთვე, არსებობს რეგიონალური უმუშევრობა. არცთუ იშვიათად ადგილი აქვს ქვეყნის ცალკეული რეგიონების მიხედვით სპეციფიკური, ბუნებრივი-ეკონომიკური პირობების (მცირე მინიანობის, სამუშაო ადგილების უკმარისობა და ა.შ). მაგ. ასეთი რეგიონებს განეკუთვნება: რაჭა-ლეჩხუმი, სვანეთი, მთიანი აჭარა და სხვა. თუმცა, ეს პრობლემა ნაწილობრივ გადაწყდა სვანეთში, როცა გაიხსნა სამთო-სათხილამურო კურორტი.

ასევე ბუნებაში არსებობს ფარული უმუშევრობა. მისი არსი ისეთია, რომ ეკონომიკური კრიზისის დროს, ნაწილობრივი დატვირთვით ფუნქციონირებს სანარმოები. ასეთ დროს სანარმოები კი არ ათავისუფლებენ მუშაკებს, არამედ გადაჰყავთ ისინი არასრულ სამუშაო რეჟიმზე ან უშვებენ უხელფასო შვებულებაში. ისინი ამით ფორმალურად კვლავ რჩებიან დასაქმებულებად, თუმცა ისინი, ფაქტობრივად, უმუშევრები არიან.

ბუნებაში ასევე არსებობს დემოგრაფიული უმუშევრობა უნდა ვთქვათ ის, რომ ამ ფორმის უმუშევრობა საქართველოს დიდი ხნის განმავლობაში არ ემუქრება, რადგან უახლოეს პერიოდში შეუძლებელია ჩვენს ქვეყანაში მოხდეს დემოგრაფიული აფეთქება და მოსახლეობის ბუნებრივი მატება.

დემოგრაფიული უმუშევრობის დროს ძალიან მაღალია მოსახლეობის რაოდენობის ზრდა, რომელიც მნიშვნელოვნად აღემატება არსებული სამუშაო ძალის რაოდენობას. მოკლედ, რომ ვთქვათ

მოსახლეობის რაოდენობა და სამუშაო ადგილების რაოდენობა არის დაუბალანსებელი მაგ. დემოგრაფიული უმუშევრობის კლასიკური ნიმუში არის სახელმწიფო მინავარი (იგივე ბირმა) ამ ქვეყანაში თავის დროზე მოხდა დემოგრაფიული აფეთქება, ძალიან მნიშვნელოვნად გაიზარდა ქვეყნის მოსახლეობა, ხოლო ეკონომიკა მოუმზადებელი იყო ამ სიტუაციისათვის, რამაც გამოიწვია უმუშევრობის ზრდა.

ასევე, არსებობს ინსტიტუციონალური უმუშევრობა. იგი დაკავშირებულია სამუშაო ძალის მოუქნელ მუშაობასთან. მიუხედავად იმისა, რომ სამუშაო ადგილები არის, მოსახლეობას ეს ინფორმაცია არ მიეწოდება და სამუშაო ადგილები აუთვისებელია.

არსებობს ასევე, ნებაყოფილებითი უმუშევრობა როცა სხვადასხვა გარემოების გამო, თავისი ფიზიკური წყობის, არაპრობითი შემოსავლის გამო, ადამიანებს არ სურთ ჰქონდეთ რეგულარული სამუშაო. სახელმწიფო კანონებზე დაყრდნობით, ზედმეტ მოსახლეობად თუ ზედმეტ მოქალაქედ არიან მიჩნეულები. შეჩერებული უმუშევრების კატეგორიას მიეკუთვნებიან ის ადამიანები, რომლებსაც დაკარგული აქვთ მუდმივი სამუშაო, შეგუებულნი არიან არსებულ მდგომარეობას და ასრულებენ არარეგულირებად სამუშაოს და სჯერდებიან მიზერულ ანაზღაურებას.

ზოგადად უმუშევრობა განიხილება როგორც უმწვავესი, სოციალურ-ეკონომიკური მოვლენა, მისი დონე მეტწილად ასახავს სახელმწიფოების განვითარების ხარისხს. ამ პროცესს საზოგადოებისთვის მოაქვს საკმაოდ ნეგატიური შედეგი, ცალკეული ქვეყნების სოციალურ-ეკონომიკურ და პოლიტიკურ მდგომარეობაზე.

უმუშევრობის ყველაზე ნეგატიური შედეგი არის მთლიანი შიდა პროდუქტის შედარებით დაბალი დონის მოცულობა, როცა მოსახლეობის დიდ ნაწილს ვერ შეაქვს თავისი წვლილ საქონლისა და მომსახურების დოვლათის შექმნაში.

უმუშევრობა თავის ნეგატიურ კვალს ტოვებს ისეთ სოციალურ ფენომენში, როგორიც არის დანაშაული, თავისი ყველანაირი გამოვლინებებით: ყაჩაღობა, ქურდობა, ძარცვა, ძალადობა ოჯახური კონფლიქტები. არცთუ მარტივადაა საქმე ოჯახური ღალატის მიმართულებით. უმრავლეს შემთხვევაში ოჯახის ერთი-ერთი წევრი სამუშაოდ მიდის სხვა რეგიონში ან სხვა ქვეყანაში და არცთუ იშვიადად ქმნის ახალ ოჯახს, რაც მთავარია, ბავშვები წლობით რჩებიან მშობლების ყურადღებისა და მზრუნველობის გარეშე.

ერთი-ერთი ნეგატიური მოვლენა უმუშევრობისა არის ქვეყანაში არსებული დემოგრაფიული ვითარება. ასეთ დროს, ძალიან მცირდება ქორწინება, იზრდება განქორწინებების რიცხვი, რომელიც მოსახლეობის რიცხოვნობას თავის დაღს ასვამს.

უმუშევრობა უარყოფითად მოქმედებს მოსახლეობის ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე. ბოლო პერიოდში ძალიან არის მომატებული სისხლის მომოქცევის სისტემის, გულის, ენდოკრინოლოგიური დაავადებები, რომლებიც დაკავშირებულია ნერვულ დაძაბულობასა და არასრულფასოვან კვებასთან. ეს ყველაფერი არის უმუშევრობისა და არასრულფასოვანი ცხოვრების წესით გამოწვეული. ადამიანების მნიშვნელოვანი ნაწილი ბოლო 25-30 წლის განმავლობაში ექიმთან არ არიან ნამყოფი, ისინი უმუშევრები და შესაბამისად სოციალური პრობლემის წინაშე არიან.

ბოლოს უნდა აღვნიშნო სრულიად ახლა ფენომენი, რომელიც ახლახან აღმოცენდა საქართველოში ეს არის საარჩევნო პროცესებთან დაკავშირებული უმსგავსეობა- მოსყიდვა, მანტაჟი, ფსიქოლოგიური და ფიზიკური ძალადობა, რომელიც უკავშირდება ძირითადად სიღარებესა და უმუშევრობას.

ასევე, ისიც უნდა ითქვას, რომ უმუშევრობასაც აქვს რამდენიმე დადებითი მნიშვნელობის მქონე ფაქტორიც, ესენია:

1. არსებობს მუდმივი კონკურენცია მომუშვეთა შორის.
2. არსებობს შრომის მწარმოებლობის სტიმულირების მომენტები.
3. დასაქმებულთა სოციალური სტატუსის იზრდება.

- ამრიგად, განვიხილეთ უმუშევრობის არსი, მისი სახეები და წარმოქმნის მიზეზები. იმის მიუხედავად გრძელვადიანია თუ მოკლევადიანია უმუშევრობა, იგი მაინც თამაშობს ნეგატიურ როლს ქვეყნის ეკონომიკურად განვითარების საქმეში, თუმცა მასაც კი გააჩნია დადებითი მომენტები, რომლებიც გამოიხატება იმით, რომ უმუშევრობა ქმნის გარკვეულ რეზერვებსა და ზრდის მომუშავეთა კონკურენციას.

შეგვიძლია ვთქვათ, რომ უმუშევრობა იყო და არის განვითარებადი ქვეყნებისთვის, მისი აღორძინებისთვის უმთავრეს პრობლემად. მეტი სიცხადისათვის უნდა მოვიყვანოთ საქართველოს მაგალითი. უმუშევრობის დონე 2010 წელს იყო 27,2 პროცენტი, რომელიც 2012 წელს უმნიშვნელოდ შემცირდა და შეადგინა 26.7 %, 2020 წელს მიაღწია 18.5 პროცენტს. ეს ყველაფერი უკავშირდება კო-

ვიდ პანდემიას. მთელი მსოფლიო იყო ჩაკეტილი და მოსახლეობა ვერ მიდიოდა საზღვარგარეთ, ვერც ევროკავშირის ქვეყნებსა და ვერც ა.შ.შ-ში.

ძალიან საინტერესოა უმუშევრობის მონაცემები გენდერულ ჭრილში. 2012 წელს კაცების 25 % იყო უმუშევარი, ეს მაჩვენებელი შემცირდა 2016 წელს 17,6 % -მდე, ხოლო 2020 წელს შეადგინა 16,2 %. რაც შეეხება, ქალებს, 2010 წელს იყო 28,9 %, ხოლო 2020 წელს ეს მონაცემი შემცირდა და შეადგინა 20,2 %.

ძალიან საინტერესოა, როგორ ნაწილდება ეს მონაცემები ქალაქისა და სოფლის მოსახლეობას შორის. 2010 წელს სამუშაო ძალის 29,8 % იყო უმუშევარი ქალაქში. ეს მონაცემი დაეცა 2020 წელს და შეადგინა 20,3 %. რაც შეეხება სოფლის მოსახლეობას, უმუშევრებში მათი წილი იყო 23,3 %, ხოლო 2020 წელს კი -15,8 %. უმუშევრობის დონე სოფლად 5 პროცენტით ნაკლებია, ვიდრე ქალაქებში. ის ფაქტი, რომ დიდ ქალაქებში თვითდასაქმულთა დიდი ნაკადია, ამ დროს ისინი სოფელში რომ დასაქმებულიყვნენ, ეს სხვაობა კიდევ უფრო მეტი იქნებოდა. ჩვენ არ ვუტყდებით საკუთარ თავს, რომ ვართ აგრარული მეურნეობის, მინათმოქმედი ქვეყანა.

საინტერესოა უმუშევრობის მონაცემები ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით. 20-24 წლის ახალგაზრდებში ეს მონაცემი შეადგენს 38,3 %, ხოლო 25-29 ასაკობრივი ჯგუფის ახალგაზრდები უფრო მეტად პოულობენ სამსახურს. 2020 წელს უმუშევარი იყო 23,2 %. ასევე დიდია 35-39 წლის ახალგაზრდების ხვედრითი წილი დაუსაქმებელ ადამიანებში. 2020 წელს ის შეადგენდა 20,8 პროცენტს.

საქართველოს საბაზრ ეკონომიკის ერთ-ერთ უმთავრეს გამოწვევად დასაქმების ზრდა და უმუშევრობის დონის შემცირება წარმოადგენს, რაც შესაბამისად ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის უმნიშვნელოვანეს პრიორიტეტს წარმოადგენს. ზოგადად, საბაზრო ეკონომიკის პირობებში კერძო სექტორის შემდგომი განვითარება და ზრდა უმუშევრობის შემცირების ყველაზე ეფექტიანი მექანიზმია. ამასთან, უმუშევრობის შემცირებისა და დასაქმების ზრდის მიმართულებით ეფექტიანი ეკონომიკური პოლიტიკის განსახორციელებლად.

ჩვენ განვიხილეთ, უმუშევრობის არსი და მისი სოციალურ ეკონომიკური შედეგები. ახლა ასევე საინტერესოა, დასაქმის არსი და რა ხდება ამ მხრივ ჩვენს ქვეყანაში. უნდა ითქვას, რომ მოსახლეობა ბუნებაში იყოფა აქტიურ და პასიურ მოსახლეობად. შრომის საერთაშორისო ბიუროს თანახმად, აქტიური მოსახლეობას მოიცავს ანაზღაურებად სამუ-

შაოს მქონე პირების დასაქმების დონეს. არსებობს უმუშევრობის განსაზღვრის სამი გზა: 1. როგორც ფიქსირებული მოსახლეობის აქტიური პირებისა და ფიქსირებული კატეგორიის მთლიანი მოსახლეობის თანაფარდობა; 2. როგორც სამუშაო მქონე აქტიური მოსახლეობისა და მთლიანი მოსახლეობის თანაფარდობა; 3. როგორც სამუშაოს მქონე პირებისა და აქტიური მოსახლეობის თანაფარდობა. თუ პირველი თანაფარდობა არის არის 50 %, ეს იმის ნიშნავს, რომ მოცემულ ქვეყანაში აქტიურ მოსახლეობას შედგენს 50 %-ი. თუ მეორე თანაფარდობა არის 45 %-ი, მაშინ სამუშაოს მქონე პირთა რაოდენობა არის მთლიანი მოსახლეობის 45 %-ი. მესამე თანაფარდობა თუ, ვთქვათ, არის 95 %, მაშინ ყოველ 100 შრომისუნარიანი პირიდან დასაქმებულია 95 პირი, ანუ უმუშევრობის დონე არის 5 %. საინტერესოა, საქართველოში დასაქმებულთა განაწილების პროცესი საკუთრების ფორმების მიხედვით.

2007 წელს სახელმწიფო სექტორში დასაქმებული იყო 321,3 ათასი ადამიანი, ხოლო არასახელმწიფო სექტორში — 1,2561 ათასი ჩვენი მოქალაქე. იმ დროს, როცა სახელმწიფო სექტორში ბოლო პერიოდში ძალიან გაიზარდა მოსამსახურეთა რიცხვი, 2020 წ. 947,1 ათასამდე შემცირდა არასახელმწიფო სექტორში დასაქმებულთა რაოდენობა. პასუხი არის ცალსახა, ჩვენთან კერძო სექტორი არ ქმნის სამუშაო ადგილებს.

ასევე, საინტერესოა დასაქმება ეკონომიკური საქმიანობის მიხედვით. მაგ. სოფლის, სატყეო და თევზის მეურნეობაში 2020 წელს იყო 202 ათასი დასაქმებული, როცა ეს მონაცემი 2017 წელს 246 ათასია.

გაზრდილია საბითუმო და საცალო ვაჭრობის, ავტომობილებისა და მოტოციკლეტების შემკეთებელთა რაოდენობა. მაგ, 2017 წელს ამ სფეროში დასაქმებული იყო 174 ათასი ადამიანი, ხოლო 2020 წელს ეს რიცხვი 188 ათასამდე გაიზარდა. ყოველივე ეს აჩვენებს, რომ ჩვენ ვართ ძირითადად ვაჭრობის სფეროში დასაქმებული ერი და არა მწარმოებელი. როგორც ვხედავთ, ძალიან არის გაზრდილი ავტომანქანებისა და მოტოციკლეტების ხელოსნების რიცხვი. ეს აჩვენებს იმას, რომ ძირითადად ჩვენი მოქალაქეები ყიდულობენ ძველ, ამორტიზებულ მანქანებს, რომლებიც საჭიროებს სერიოზულ რემონტს.

ასევე დადებითი დინამიკა აქვს ტრანსპორტისა და საწყობების სფეროში დასაქმებულთა რიცხოვნობას. 2017 წელს აქ დასაქმებული იყო 70,1 ათასი ადამიანი, ხოლო 2020 წელს მათი რიცხვი 79,2

ათასამდე გაიზარდა.

ასევე, გაზრდილია უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული ადამიანების დასაქმების რიცხვი. თუმცა ეს ციფრები არის არასწორი, რადგან ამ სფეროში დიდია იმ ადამიანების წილი, რომლებიც არ არიან სათანადო ორგანოებში რეგისტრირებულნი და უკანონოდ არიან დასაქმებულნი.

ეკონომიკის სფეროში, დარგების მიხედვით, დასაქმებული 1241,8 ადამიანიდან 83,3 ათასი არის მენეჯერის პოზიციაზე, ტექნიკოსებისა და დამხმარე სპეციალისტის პოზიციაზე დასაქმებულია ყველაზე მეტი 217,7 ათასი ადამიანი, ასევე საკმაოდ ბევრია მომსახურებისა და გაყიდვის სფეროებში დასაქმებული პირები, ხოლო სოფლის, სატყეო და თევზის მეურნეობაში- ყველაზე მეტი 221, 4 ათასი ადამიანი. რაც შეეხება ხელოსნებსა და მონათესავე სფეროს მუშაკების რაოდენობა — 93,4.

დასაქმებულებიდან 26, 2% არის ქალი, ხოლო მამაკაცი- 36, 4% ქალაქში არაფორმალურად არის დასაქმებული 30,2 %, ხოლო სოფლად — მოსახლეობის 35,6 %. მნიშვნელოვანია სამუშაო ძალის მაჩვენებლების გენდერის მიხედვით, სულ დასაქმებულია 15 და მეტი წლის დაახლოებით 1 მილიონ 620 ათასი ადამიანი, რომელთაგან დასაქმებული- 566 ათასი, დაქირავებული- 440 ათასი, თვითდასაქმებული -145 ათასი, ხოლო უმუშევარი -150 ათასი ადამიანი. მოკლედ, დასაქმების დონე ქალებისა არის 35 პროცენტი, ხოლო რაც შეეხება მამაკაცებს, იგივე მაჩვენებელი გამოიყურება შემდეგნაირად: 15 წელს გადაცილებულ მოსახლეობაში დასაქმებულია მილიონ 420 ათასი ადამიანი. ეკონომიკურად აქტიური სამუშაო ძალა არის 720 ათასი, დასაქმებულია 609 ათასი, თვითდასაქმებულია დაახლოებით 140 ათასი, ხოლო უმუშევარია 111 ათასი. საბოლოოდ, დასაქმების დონე მამაკაცებში არის 50 პროცენტი.

ასევე, საინტერესოა დასაქმების მაჩვენებლები

ქალაქებისა და სოფლების მიხედვით. ქალაქებში იყო დასაქმებული (15 და მეტი წლის) 1 774,2 ადამიანი. ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა კი არის 946 ათასი, რომელთაგან 718,2 ათასი ადამიანი არის დასაქმებული, გაურკვეველი ადამიანების რიცხვი შეადგენს 0.8 ადამიანს, ხოლო უმუშევართა რაოდენობა არის 227,8. აქტიურად მოქმედი სამუშაო ძალა არის 55,2 %, ხოლო დასაქმების დონე არის 41.9 %.

რაც შეეხება, სოფლად მცხოვრებ მოსახლეობას, 2021 წელს იგი შეადგენდა 1317,9 ადამიანს, მათ შორის ეკონომიკურად აქტიური არის 1317,9 ათასი.

მათ შორის ქვეყანაში ეკონომიკურად აქტიურ მოსახლეობას შეადგენს 496.5 ათასი ადამიანი, ხოლო დაქირავებით დასაქმებული არის 238,6 ათასი, ხოლო თვითდასაქმებული- 257,6 ათასი.

დასკვნა

აღსანიშნავია, რომ გაურკვეველი ფორმით არის დასაქმებულები 0.2 ათასი ადამიანი. უმუშევრობის დონე სოფლად მცხოვრებ მოსახლეობაში არის 19 %, ხოლო დასაქმების დონე — 37.7 %. აქვე მინდა აღვნიშნო, როგორც ქალაქად ასევე სოფლად, ჩემის აზრით, ძალზე შემცირებულია იმ ადამიანების რიცხვი, რომლებიც არიან თვითდასაქმებული. მაგალითად, რეპეტიტორების, მუსიკის მასწავლებლების, ე.წ «მაკლერები», ძიების ნაწილი არ არის რეგისტრირებული სათანადო ორგანოებში და შესაბამისად არ არიან გადასახადის გადამხდელები. ჩვენ შევეცადეთ სტატისტიკური მასალების გამოყენებით გვეჩვენებინა ბოლო 15 წლის განმავლობაში, როგორ მცირდებოდა დასაქმებულებისა და იზრდებოდა უმუშევრობის რიცხოვნობა. ამ სიტუაციაში ყველაზე შემამოფოთებელია ის ფაქტი, რომ სულ იზრდება ემიგრაციაში წასული ჩვენი თანამემამულეების რიცხვი, რომელთა დიდი ნაწილი სამომავლოდ სავარაუდოდ არ დაბრუნდება საქართველოში.

REFERENCES:

1. Gregory Menkiu, Principles of Economics, Tbilisi, 2008
2. Prof. leo chikava, concise course of economic theory, Tbilisi 2008
3. kakhniashvili jermal. MAKROEKONOMICS, siaxe, Tbilisi, 1996
4. Prof.parmen lemonjaba, prof.anzor abralava, dani, principles of Economics tb.2009
5. Applied economics. Marisi.tbilisi.1997
6. Statistical materials. National Statistics Office., Employment and Unemployment. 2021.
7. Tamta Shvangiradze, Unemployment in the Footsteps of Georgia's Employment Policy.
8. Avaliable from: <https://cutt.ly/2IkSe0H> (Accessed 17 of November 2021).
9. Karchava, L., 2014. Again about the investment environment in Georgia Or what kind of investor do we need?/ისევ საინვესტიციო გარემოს შესახებ საქართველოში ანუ როგორი ინვესტორი გვჭირდება? The New Economist, 9(3, 2014), pp.1-1.